

Surun sininen siipi

Suru on kuin sininen siipi,
hiljaa havisten
(heiluta sinistä sifonkihuivia)

Suru on kuin musta kivi,
kovaa kaihertaen
(heiluta mustaa sifonkihuivia)

Suru on kuin valkoinen lumi,
se muuttaa maisemaa
(heiluta valkoista sifonkihuivia)

Suru on kuin keltainen keinu,
se muistoja kuljettaa
(heiluta keltaista sifonkihuivia)

Suru on kuin sateenkaari,
se rakkaasta muistuttaa
(heitä ilmaan sateenkaaren väriset huivit)

Illon ja surun perhoset

Piirrä kahdelle valitsemallesi pahville perhosen
ääriviivat ja leikkaa ne irti.

Valitse pahvin väri sillä perusteella,
että toinen kuvaa iloa ja toinen surua. Voit käyttää apunasi
piirtämiseen myös surulaatikosta löytyvää perhosen
muotoa.

Kirjoita tai piirrä ilon perhosen sisään asioita,
jotka saavat sinut tänään iloiseksi,
ja surun perhosen sisään asioita,
jotka saavat sinut tänään surulliseksi.

Voit koristella perhosen haluamallasi tavalla.

Lopuksi voidaan keskustella asioista,
joita perhosiin laitettiin.

Lapsen suru eri ikäkausina

Ikäkausi 0-6

- Ei ymmärrä kuolemaa, mutta aistii muiden tunnereaktioita.
- Jo alle 2-vuotiaan kanssa kannattaa puhua tapahtuneesta ja kuolleesta.
- Voi ihmetellä mihin kuollut on mennyt.
- Vastaa lapsen kysymyksiin. Kysyminen on lapsen tapa käsitellä asiaa. Vastauksien saaminen helpottaa lapsen syyllisyydentunnetta.
- Lapsi saattaa kysyä samaa asiaa useasti. On tärkeää vastata kärsivällisesti uudelleen, ja lapsen kasvaessa vastausta voi täydentää.

Ikäkausi 7-12

- Ymmärtää kuoleman peruuttamattomuuden. Pohtii oman kuoleman mahdollisuutta.
- Voi lisätä menettämisen pelkoa.
- Tarvitsee aikuisen tukea omien tunteidensa ymmärtämisessä ja menetyksen käsittelyssä.

Lapsen surun huomioiminen

-Kunnioita lapsen toiveita. Esimerkiksi älä pakota lasta sairaalaan tai tilanteisiin, joihin lapsi ei halua osallistua.

Keskustelkaa avoimesti syistä.

-Pidä ainakin joistakin arjen rutiineista kiinni.

-Aikuiset voivat rohkeasti näyttää lapselle omaa suruaan.

-Lapsen tulee saada osallistua halutessaan mm. hautajaisiin tai päästä tapaamaan saattohoidossa olevaa.

Kerro lapselle etukäteen tulevasta.

-Keskustele kuolemasta silloin, kun lapsi haluaa siitä keskustella.

-Jos lapsi kysyy, hän on valmis kuulemaan vastauksen. Älä valehtele lapselle, vaikka tarkoittaisitkin sillä hyvää.

Lapsi saattaa kysyä varsin yksityiskohtaisia kysymyksiä (esim. miltä kuollut näyttää).

-Puhu kuolemasta. Vältä kiertoilmaisuja (esim. hän nukkui pois), vaan käytä rohkeasti sanaa ”kuolema”.

**ÄLÄ JÄÄ SURUN KANSSA YKSIN.
HAE ROHKEASTI TUKEA
JA APUA ASIAN KÄSITTELYYN.**

[surevankohtaaminen.fi/
lapsenjanuorensuru](https://surevankohtaaminen.fi/lapsenjanuorensuru)

Mitä tehtäis?

Saippuakuplat: Puhalletaan saippuakuplia. Samalla nimetään ikäviä tunteita ja ajatuksia. Puhalletaan ne pois kuplien mukana.

Valokuvakehys: Hankitaan kehys, joka koristellaan esim. maaleilla ja tarroilla. Samalla voidaan keskustella muistoista. Millainen on hyvä muisto? Mitä et haluaisi muistaa?

Muistopaikka luontoon: Minne haluaisit tehdä pienen muistopaikan? Omalle pihalle, mökille? Etsi sopiva paikka ja koristele se luonnosta löytyvillä materiaaleilla. Voit myös ottaa kuvan muistopaikasta.

Muistojen kirje: Mitä haluaisit sanoa kuolleelle läheiselle? Millaisia asioita muistelet yhteisestä elämästänne? Mitä ajattelet nyt? Lapsi saa itse päättää, haluaako jakaa kirjeen sisällön jonkun kanssa.

Valokuvaaminen: Anna lapselle erilaisia teemoja, joita hän valokuvaa. Valokuvien aiheina voi olla esim. elämä, kuolema, muistot, ikävä, iloiset hetket ja erilaiset tunteet. Valokuvista voi tehdä näyttelyn.

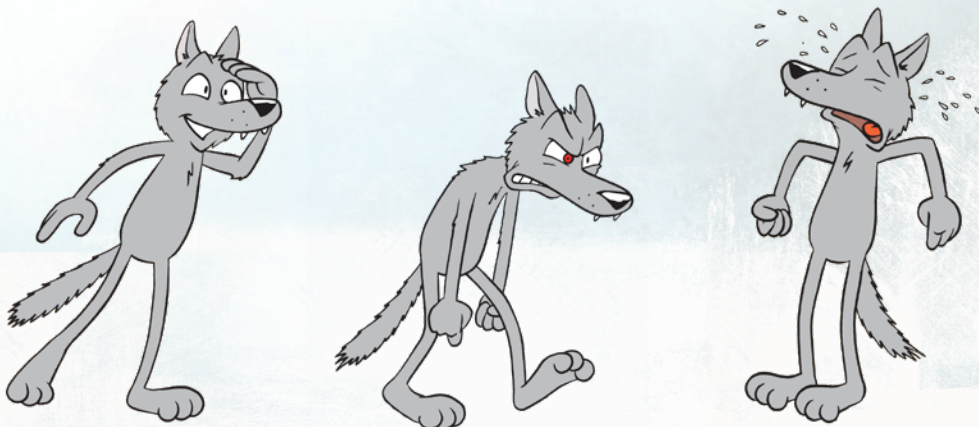
Mahti- tunnnekortit

Levitä kortit lattialle. Kukin saa vuorollaan hakea senhetkistä tunnettaan vastaavan kortin.

Vaihtoehtoisesti voi miettiä, miltä esimerkiksi tuntui eilen ja silloin, kun minua harmittaa, surettaa...

Jokainen saa omalla vuorollaan näyttää muille kortin ja kertoa miksi valitsi sen. Myös pelkkä kortin toiselle näyttäminen riittää, mikäli tunnettaan ei osaa selittää sanoin.

Suru on sade

Suru on sade.
(hipsuttele sormilla hartioita)

Se putoaa ja kastelee.
(hipsuttele hartioilta selkää
pitkin alemmas)

Ei kysy lupaa eikä aikaa.
(mutkittele kämmenellä hitaasti
ylhäältä alas)

Elämässä on niin vähän
olennaista:
(paina kämmenet selälle)

silittäminen
(silittle selkää)

ja siunaaminen.
(laita kämmen pään päälle)

ja valojen sytyttäminen
(hipaise selälle lyhyitä, alhaalta
ylös viiruja)

toisten pimeään.
(vedä kämmenillä ylhäältä alas)

Tyhjän pihan pieni valo
(laita sormet suppuun ja avaa ne
eri suuntiin)

riittää valaisemaan
muistojen polun
(piirrä sormella polku)

Suru on sade.
(hipsuttele sormilla hartioita)

Sade hoitaa.
(pyöritä kämmentä selällä.)

Musiikki

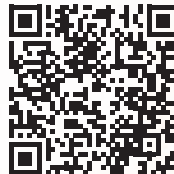
Instrumentaalimusiikki soveltuu hyvin mm. vapaaseen piirtämiseen, maalaamiseen tai johonkin muuhun käsillä tehtävään.

Erityisesti maalaamisessa oikeakätisen kannattaa käyttää työhön vasenta kättä ja vasenkätisen oikeaa. Tämä tuo paremmin esille tunnetason elementit, eikä maalaaja keskity tekniseen suorittamiseen. Mitkä ovat surun värit? Miltä suru näyttää?

Instrumentaalimusiikki

Instrumentaali-
musiikkia 1,5 h

Instrumentaali-
musiikkia 3 h

Hengellisiä lauluja

Liekki

Tunnustuksettomia lauluja

Kynttilän
sytytän

Sytytän haudalle
kynttilän

Niin kaunis
on maa

QR-koodit vievät Youtubeen. Huomioi mahdolliset mainokset.

Pappi vastaa

MIKSI IHMINEN KUOLEE? MITÄ KUOLEMA TARKOITTAÄ?

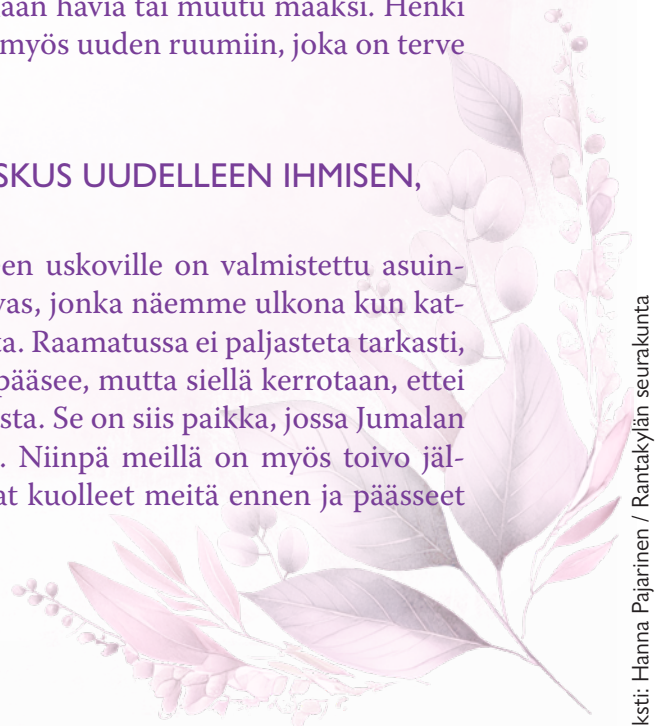
Ihmiset, kasvit ja eläimet, kaikki kuolevat aikanaan, se on osa elämän kiertokulkua. Jokaisella on oma elinaikansa, emmekä yleensä tiedä kuinka pitkä se on. Ihminen voi kuolla sairauteen, vanhuuteen tai onnettomuuteen. Kuolema tarkoittaa sitä, ettei ihminen enää tunne, ajattele tai tee mitään. Kuolema saa meidät usein surulliseksi, koska joudumme luopumaan meille tärkeästä ihmisestä, mutta sitä ei tarvitse pelätä. Vaikka kuollut ihminen ei enää ole meidän kanssamme, voimme muistella häntä ja iloita siitä, että tunsimme hänet.

MISSÄ KUOLLUT IHMINEN NYT ON? MITÄ IHMISELLE TAPAHTUU KUOLEMAN JÄLKEEN? SYÖKÖ MADOT IHMISEN, KUN SE LAITETAAN HAUTAAN?

Kun ihminen kuolee, hänen ruumiinsa haudataan arkussa hautausmaalle, tai ruumis tuhkataan ja sitten tuhkat sirotellaan tai haudataan urna-arkussa maahan. Loppujen lopuksi ihmisen ruumiista tulee siis multaa ihan samalla tavalla kuin koivun lehdistä, kun ne syksyllä putoavat maahan ja maatuvat. Ja kyllähän siellä maassa on monenlaisia hyödyllisiä eläimiä mönkimässä, mutta sitä meille tärkeää ihmistä ne madot ja muut eivät enää siinä vaiheessa haittaa. Nimittäin se tärkein osa ihmistä, joka tekee hänestä meille tärkeän, ei ole enää siellä arkussa. Arkkuun laitetaan vain ihmisen kuori eli ruumis, ja siitä tulee aikanaan maata. Kristityt uskovat, että ihmisessä on myös paljon tärkeämpi osa, jota sanotaan hengeksi. Se osa ei koskaan häviä tai muutu maaksi. Henki palaa Jumalan luo taivaaseen, ja siellä ihminen saa myös uuden ruumiin, joka on terve ja hyvässä kunnossa.

MILLAISTA TAIVAASSA ON? NÄEMMEKÖ JOSKUS UUELLEEN IHMISEN, JOKA ON KUOLLUT?

Kristityt uskovat, että kuoleman jälkeen Jeesukseen uskoville on valmistettu asuinpaikka Jumalan luona taivaassa. Se ei ole sama taivas, jonka näemme ulkona kun katselemme pilviä tai tähtiä, vaan jotakin aivan erilaista. Raamatussa ei paljasteta tarkasti, millaiseen paikkaan ihminen kuolemansa jälkeen pääsee, mutta siellä kerrotaan, ettei ihminen taivaassa kärsi kivuista, ikävästä eikä surusta. Se on siis paikka, jossa Jumalan rakkaus ympäröi meitä, ja ihmisellä on hyvä olla. Niinpä meillä on myös toivo jälleennäkemisestä niiden ihmisten kanssa, jotka ovat kuolleet meitä ennen ja päässeet Jumalan luokse.

Kirjoja kuolemasta

KATSOMUSKASVATUKSEEN KAIKILLE SOVELTUVAT:

CHAPMAN: KAIPAAMME KARHUA

Karhun kuolema eläinten käsittelemänä

DAYNES: MIKSI ELIÖT KUOLEVAT? Lasten tietokirja

ISOARO: SINÄ YÖNÄ TULI TALVI Syntyvän vauvan kuolema

KIEMA: KUN PUPUSISKO KUOLI Sisaruksen, pupun kuolema

MCDONALD: JUKKA HUKKA JA ISO HUKKA

Menetyksestä ja surusta selviäminen, vinkkejä surun käsittelyyn

PERE: HELMI, PERHOSEMME VAMMAISUUS

Siskon saattohoito ja kuolema

PARVELA: TULEEKO VAARI VIELÄ TAKAISIN?

Käsittelee surua päiväkodissa, perhosen kuolema, vaarin kuolema

PRUUKI: SURUTALVI

Mummin kuolema, hautajaiset, arkku, lopussa keskustelutehtäviä

VELTHUIJS: SAMMAKKO JA LINNUNLAULU

Eläinystävät löytävät kuolleen linnun ja pohtivat kuoleman merkitystä

Kirjoja kuolemasta

USKONNOLLISET (KRISTINUSKO)

HARTMAN: TILKKUTAULU

Kertoo Jeesuksesta, uudesta elämästä

ISSAKAINEN: ATTE JA ANNA

– TOIVO KANTAA: KUN MEILLÄ ON SURU

LOHI: TAIVAASSA TAVATAAN, ELLA

Auto-onnettomuus, sisaruksen kuolema

EKOLA: SURUPOLKU Aikuiselle vinkkejä auttaa lasta ilmaisemaan tunteita ja löytämään surulle sanoja.

AIKUISILLE LAPSEN SURUUN

LEPPÄNEN: SURUPILVEN SALAISUUS Sisaren itsemurha

**KINANEN: SURUSÄKKI – VERTAISRYHMÄTYÖSKENTELYÄ
LASTEN SURURYHMILLE**

**UITTOMÄKI, MYNTTINEN, LAIMIO, KÄRKKÄINEN: MITEN TUKEA
LASTA JA NUORTA, KUN LÄHEINEN ON KUOLLUT?**

surevankohtaaminen.fi/lapsenjanuorensuru

**TUUKKANEN, DAHL: LAPSEN SURU – HYVIN HYVÄ PUHUA
KUOLEMASTA** Lapsen suru vanhemman saattohoitotilanteessa

[surevankohtaaminen.fi/
lapsenjanuorensuru](https://surevankohtaaminen.fi/lapsenjanuorensuru)